Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра «Психології» (№ 704)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми
_____ М. Є. Жидко
(підпис) (ініціали та прізвище)

« 28 » серпня 2025 р.

СИЛАБУС ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Конфліктологія
(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 05 Соціальні і поведінкові науки
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 053 Психологія
(код та найменування спеціальності)

Освітня програма: Психологія
(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна, дистанційна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Силабус введено в дію з 01.09.2025 року

Харків – 2025 р.

Розробник: Ю. І. Гулий, доцент каф. 704, к. психол. н., доц. _____
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь та вчене звання) (підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри психології (№ 704)

Протокол № 1 від « 28 » серпня 2025 р.

Завідувач кафедри канд. психол. наук, доц. _____ Ю. І. Гулий
(науковий ступінь та вчене звання) (підпис) (ініціали та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

Погоджено з представником здобувачів освіти: Маргарита СТАРОДУБЦЕВА

1. Загальна інформація про викладача

Гулий Юрій Іванович, зав. каф. 704, к. психол. н., доцент. З 2004 року викладає в університеті наступні дисципліни:

- Конфліктологія;
- Основи соціальної роботи;
- Групові форми психологічної роботи.

Напрями наукових досліджень: психологічні аспекти організаційної культури; особистісні чинники конфліктної взаємодії у діловому спілкуванні.

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр в якому викладається дисципліна – 4;

Обсяг дисципліни:

Загальна кількість кредитів ЄКТС – 4,5, загальна кількість годин – 135, лекції - 32 години, практичні заняття - 32 годин (всього аудиторних занять - 64 годин), самостійна робота - 71 годин.

Форми здобуття освіти

Денна, дистанційна, дуальна.

Дисципліна – обов'язкова.

Види навчальної діяльності – лекції, практичні заняття, самостійна робота здобувача.

Види контролю – поточний, модульний та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

Мова викладання – українська.

Необхідні обов'язкові попередні дисципліни (пререквізити) – знання основ загальної психології

Необхідні обов'язкові супутні дисципліни (кореквізити) – Соціологія та основи демографії, Етнічна психологія і крос-культурні дослідження в психології, Соціальна психологія, Вікова психологія.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета - Метою викладання навчальної дисципліни «Конфліктологія» є формування компетенцій, які спрямовані на поглиблення теоретичних уявлень щодо знань та вмінь визначення психологічних детермінант конфлікту, аналізу і прогнозування динаміки конфлікту, оптимального регулювання конфліктних ситуацій.

Завдання: Основні завдання вивчення дисципліни пов'язані з формуванням наступних загальних та професійних компетенцій:

1. Здатність застосовувати знання щодо визначення психологічних детермінант конфлікту.
2. Здатність до аналізу і прогнозування динаміки конфлікту.
3. Здатність до критичного аналізу різних дослідницьких підходів щодо вивчення психологічних детермінант конфлікту.

4. Здатність до обгрунтування висновків при вивченні основних засадконфліктологічної наукової парадигми.
5. Здатність генерувати нові ідеї при розробці конфліктологічних досліджень.
6. Здатність усвідомлювати цінності громадянського (плюралістичного) суспільства танеобхідність його сталого розвитку.
7. Здатність зберігати та примножувати методи оптимального регулюваннята конфліктних ситуацій.
8. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом конфліктології.
9. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвідуконфліктологічних досліджень.
10. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати конфліктологічнне дослідження.
11. Здатність аналізувати та систематизуватирезультати конфліктологічнних досліджень.

Результати навчання: Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студентповинен досягти таких результатів навчання:

А) Знання:

1. Критичне осмислення основних теорій, принципів, методів, понять конфліктології.
2. Володіти аргументованим компексом висновків щодо основних засадконфліктологічної наукової парадигми.
3. Засвоїти основні принципи розробки конфліктологічнних досліджень.
4. Засвоїти базові цінності громадянського (плюралістичного) суспільства
5. Володіти методами оптимального регулювання конфліктних ситуацій.
6. Володіти категоріально-понятійним апаратом конфліктології.
7. Засвоїти основні напрямки вітчизняних та зарубіжних конфліктологічнних досліджень.
8. Володіти системним аналізом результатів конфліктологічнних досліджень.

Б) Уміння:

1. Опанувати застосуванням знань щодо визначення психологічних детермінантконфлікту.
2. Опанувати аналізом і прогнозуванням динаміки конфлікту.
3. Опанувати застосуванням основних методів вивчення психологічних детермінантконфлікту.
4. Розробляти програми конфліктологічнних досліджень.
5. Опанувати організацією та здійсненням конфліктологічнного дослідження.
6. Опанувати систематизацією результатів конфліктологічнних досліджень.

В) Комунікація:

1. Володіти досвідом формування ефективної комунікативної стратегії безконфліктноївзаємодії.

Г) Автономія та відповідальність:

1. Відповідальність за прийняття рішень при виявленні проблем конфліктної взаємодії.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1.

Тема 1. Конфліктологія як наука

Поняття конфлікту у буденній свідомості та науці. Засоби вивчення конфлікту. Ознакиконфліктів. Класифікація конфліктних явищ.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Тема 2. Історія розвитку конфліктології

Філософсько-соціологічна традиція вивчення конфліктів. Соціал-дарвінізм (К. Боулдінг, Л. Гумплович), одномірні та багатомірні тести, проективні методики. Функціональна модель (Г.Спенсер, Е.Дюркгейм). «Конфліктна модель». Соціологія конфлікту (К.Маркс, Г.Зіммель). Діалектична теорія конфлікту Р.Дарендорфа. Конфліктний функціоналізм Л.Козера. Вивчення конфліктів у вітчизняній науці.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Тема 3. Психологічна традиція вивчення конфліктів

Конфлікт як інтрапсихічний феномен (З. Фрейда, К. Хорні, Е. Еріксона). Біхевіористична традиція вивчення конфліктів (Дж. Доллард, А. Бандура, Л. Берковіц). Конфлікт як відповідь наконкурентну ситуацію (М. Дойч, М. Шеріф). Конфлікт як когнітивний феномен (К. Левін, У. Кларк). Сучасні психологічні тенденції у вивченні конфліктів.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Модульний контроль

Модуль 2.

Змістовний модуль 2.

Тема 4. Типологія конфліктів

Види конфліктів. Особистісний конфлікт. Мотиваційні конфлікти (К. Левін, Н. Мілер), когнітивні конфлікти (Л. Фестінгер). Основні питання теорії конфліктів (Ф.Є. Василюк). Рольові конфлікти. Міжособиснісні конфлікти. Психоаналітична традиція (К. Хорні). Задоволення потреб до конфлікту (К. Левін). Конфлікт у системі взаємодії (М. Дойч). Конфлікти у різноманітних сферах взаємодій. Міжгрупові конфлікти. Мотиваційний підхід (З. Фрейд, Л. Берковіц). Ситуаційний підхід (М. Шеріф). Когнітивний підхід (С. Уерчел, Г. Тешфел).

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Тема 5. Методи вивчення конфліктів

Експериментальні дослідження конфлікту у лабораторії. Експерименти зі справокування конфліктів у повсякденних умовах. Вивчення специфічних форм соціальної взаємодії як моделі конфлікту. Опитувальні методи.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Тема 6. Структурно-динамічні характеристики конфлікту

Категорії проблемного поля описання конфліктів. Поняття конфлікту у повсякденній свідомості Учасники, умови, предмет, дії та наслідки конфлікту. Етапи розвитку конфлікту (Р. Рамел, Д. Пруіт, Р. Валтон, Л.А. Петровська).

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Тема 7. Виникнення конфлікту

Критичні життєві ситуації як зародження конфліктної ситуації. Об'єктивно-суб'єктивна природа конфліктів. Визначення ситуації як конфліктної. Об'єктивні, групові, персональні фактори сприйняття конфліктної ситуації. Зіткнення з проблемами. Конфліктна ситуація. Фактори визначення конфліктної ситуації: „об'єктивні" фактори; групові фактори; індивідуальні фактори. Засоби реагування людини на проблеми.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Модульний контроль

Модуль 3.

Змістовний модуль 3.

Тема 8. Конфліктна взаємодія

Мотиви та цілі учасників взаємодії. Стратегії та тактики. Види сихологічного впливу. Техніки „боротьби". Регулятори конфліктної взаємодії. Вирішення міжособиснісних конфліктних ситуацій

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Тема 9. Вирішення конфліктів

Початок практичної роботи з конфліктами. Основні поняття управління конфліктами.

„Профілактика" конфліктності. Конструктивний та деструктивний розвиток конфліктів. Вирішення особистісних та міжособистісних конфлітів. Групова робота. Методики та техніки вирішення конфліктів. Картографія конфлікту. Конфлікти з людьми, важкими у спілкуванні.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Тема 10. Посередництво у конфлікті

Участь третьої сторони у вирішенні конфлікту. Поняття „арбітраж”. Опис технік посередництва. Їх застосування. Ефективність. Поняття „медіаторство”. „За” та „проти”. Типи ролей третьої сторони. Принципи психологічного посередництва.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обов’язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

5. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом

6. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні.

7. Методи контролю

Поточний контроль (теоретичне опитування й розв’язання практичних завдань), модульний контроль (письмова відповідь на 2 питання за розділами курсу) та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

8 Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

8.1. Розподіл балів, які отримують здобувачі (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0	6	0
Робота на семінарських заняттях	0 … 5	4	0 … 20
Модульний контроль	0…30	-	0 … 30
Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0	6	0
Робота на семінарських заняттях	0 ... 5	4	0 … 20
Модульний контроль	0…30	-	0… 30
Усього за семестр			**0…100**

Семестровий контроль (іспит) проводиться у разі відмови здобувача від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту/заліку. Під час складання семестрового іспиту здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

Під час складання семестрового іспиту здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

8.2. Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки:

- знати структуру й особливості психологічного знання;
- знати види та напрямки сучасної психології;
- знати принципи побудови навчання в психології.

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки:

- розкривати зміст основних понять і категорій психології;
- застосовувати знання про особливості професійної діяльності психолога на практиці.

8.3 Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Прийнята шкала оцінювання

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит	Іспит
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру.

Задовільно (60-74). При виконанні модульних контрольних робіт, без принципових помилок, виконано не менш ніж 50 % від загальної кількості питань. Знати зміст основних понять навчальної дисципліни. Вміти за зразком наводити приклади втілення теоретичних знань в практичну площину при виконанні практичних завдань. Вміти за допомогою викладача (додаткові, уточнюючі запитання, допомога у формулюванні думки та т. ін.) розв'язувати задачі прикладного характеру.

Добре (75-89). При виконанні модульних контрольних робіт без помилок виконано не менш ніж 75 % від загальної кількості питань. Досконало знати зміст основних понять навчальної дисципліни. Вміти самостійно наводити приклади втілення теоретичних знань в практичну площину при виконанні практичних завдань. Вміти логічно, обґрунтовано пояснювати наявність зв'язку між ними (припустимі несуттєві помилки, які студент самостійно виправляє після додаткового уточнення з боку викладача). Вміти без суттєвої допомоги викладача розв'язувати задачі прикладного характеру.

Відмінно (90-100). При виконанні модульних контрольних робіт без принципових помилок виконано не менш ніж 90 % від загальної кількості питань. Досконально знати теоретичний матеріал навчальної дисципліни та вміти застосовувати його при розв'язанні практичних завдань. Відповіді теоретично обґрунтовані, логічні, з дотриманням культури мови.

9. Політика навчального курсу

Відпрацювання пропущених занять відбувається відповідно до розкладу консультацій, за попереднім погодженням з викладачем. Питання, що стосуються академічної доброчесності, розглядає викладач або за процедурою, визначеною у Положенні про академічну доброчесність.

10. Методичне забезпечення та інформаційні ресурси

Підручники, що видані викладачами кафедри

1. Кочунас Р. Психологическое консультирование. Групповая психотерапия / Р. Кочунас. – М. : Академический Проект, 2002. – 464 с.

2. Соціальна психологія медіації та альтернативного вирішення конфліктів : навч. посібник / М.Є. Жидко, Ю.І. Гулий, В.Я. Літвінова, І.О. Кочарян. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2015. – 108 с.

11. Рекомендована література

Базова

1. Консультування в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій / авт. кол; заг. ред. В. Г. Панок, І.І. Ткачук. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 144 с.

2. Федорчук В. М. Тренінг особистісного зростання : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2014. 250 с.

3. Бріер Д., Скотт К. Основи травмофокусованої психотерапії. Львів : Свічадо, 2015. 448 с.

4. Вестбрук Д., Кеннерлі Г., Кірк Дж. Вступ у когнітивно-поведінкову терапію / пер. з англ. Я. Кремінської. Львів : Свічадо, 2014. 420 с.

5. Горбунова В. В., Карачевський А. Б., Климчук В. О., Нетлюх Г. С., Романчук О. І. Соціально-психологічна підтримка адаптації ветеранів АТО: посібник для ведучих груп. Львів : Інститут психічного здоров'я Українського Католицького Університету, 2016. 96 с.

6. Пеньковська Н. М., Шептицький Р. В. Основи психологічного консультування в методі позитивної психотерапії : навч. посіб. Тернопіль : Крок, 2014. 286 с.

Допоміжна

1. Левченко К. Б. Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту: навчальнометодичний посібник /К.: Агентство «Україна». 2015. 174 с.

2. Особливості групової психокорекційної роботи з дітьми учасників АТО: теорія та практика. Психологічна допомога учасникам бойових дій та членам їх сімей: кол. моногр. / М. І. Мушкевич та ін. (за заг. ред. М. І. Мушкевич). – Луцьк: Вежа-Друк. 2015. С. 100-200.

3. Матійків І. М. Тренінг емоційної компетентності : навч.- метод. посібник. Київ : Педагогічна думка, 2012. 112 с.

4. Браун А. Групповая работа в Великобритании // Практика социальной работы. Київ, 1996. С. 52–68.

5. Вайнола Р. Х. Технологізація соціально-педагогічної роботи: теорія та практика : навч. посіб. / за ред. проф. С. О. Сисоєвої. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. 134 с. С. 14–20.

6. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору. Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. 416 с.

7. Дашкина М. Е. Основы групповой работы с детьми, переживающими утрату близких: на основе опыта Великобритании // Практична психологія та соціальна робота: науково-практичний та освітньо-методичний журнал. 2003. № 10. С. 40–42.

8. Заверико Н. В. Групи взаємодопомоги в системі соціально-педагогічної роботи з населенням // Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових праць. Педагогічні науки. Запоріжжя : Запорізький нац. ун-т., 2011. С. 25–129.

12. Інформаційні ресурси

1. Електрона адреса кафедри психології khai.psyho@gmail.com
2. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського - nbuv.gov.ua
3. Бібліотека університету - http://library.khai.edu/library/page_lib.php